
EFFECTE DE L'APLICACIÓ DELS FANGS DE DEPURADORES SOBRE LA FRACCIÓ ORGÀNICA DEL SÒL: APLICACIÓ DESCONTROLADA

Montserrat Pujolà i Cunill
Llicenciada en Ciències Químiques

Ponència presentada a les Jornades sobre Adobs Orgànics. Febrer 1985

RESUM

En aquest treball hem intentat posar de relleu l'evolució d'alguns paràmetres químics (nitrogen i fòsfor) però sobretot la fracció orgànica (fraccionament húmic). Les mostres de sòl provenen de la comarca de l'Empordà (Girona), on hom ha fet aplicacions de fangs residuals com a adob d'una manera moltes vegades indiscriminada i sense control.

RESUMEN

En este trabajo se ha intentado poner de relieve la evolución de algunos parámetros químicos (nitrógeno y fósforo) pero sobre todo la fracción orgánica (fraccionamiento húmico). Las muestras de suelo provienen de la comarca de l'Empordà (Gerona), donde se han aplicado de una manera indiscriminada y sin control, lodos residuales como abono.

SUMMARY

In this study we have to emphasize the evolution of some chemical parameters (nitrogen and phosphorus) but mainly the one of the organic fraction (humic fractionation). The samples come from some soils of l'Empordà (a region located in the North East of Catalonia) where residual sludges have been used as fertilizers often in wrong way and with no control.

INTRODUCCIÓ

L'increment dels preus dels fertilitzants de síntesi, fa que alguns agricultors intentin buscar noves sortides a la fertilització dels seus camps. Una mostra d'això, la tenim a la comarca de l'Empordà (Girona), on certs agricultors pròxims a les depuradores d'aigües residuals han aplicat els residus orgànics (fangs) als seus camps.

Aquesta pràctica s'ha realitzat sense esperar unes proves o estudis previs que els indiquessin les quantitats adequades, perills i avantatges que poden ocasionar el seu ús, així com també en quin tipus de conreus i en quines situacions aplicar-los.

Aquest estudi se centra en aquesta comarca on l'ús d'aquests fangs moltes vegades (no sempre) s'ha fet d'una manera indiscriminada i fins i tot perillosa degut a les dosis exagerades aplicades. (2)

MATERIALS

Les mostres que analitzarem les recollirem durant l'hivern de 1983 i procurarem buscar temps d'aplicació i cultius diferents.

La seva anàlisi ha anat encaminada als principals paràmetres químics (N, P) però sobretot a la fracció orgànica (fraccionament humic) del sòl.

Els fangs emprats, encara que les dosis aplicades a vegades eren desconegudes o poc fiables, tenen tota una sèrie de característiques comuns:

- Són fangs de tractament aeròbic, sense problemes de contaminació per metalls pesants (ja que procedeixen de depuradores urbanes).

- Tant es presenten en estat sòlid (40% M.S. i assecats en eres) com en estat líquid (7% M.S.)

- I la seva aplicació augmenta no solament el contingut en M.O. sinó també el de nitrogen i fòsfor.

RESULTATS I DISCUSSIONS

Abans de passar a comentar els resultats, cal destacar que la majoria dels comentaris els farem respecte a la Taula nº 0: Clau de Diagnòstic, on posem els valors mitjans dels diferents paràmetres analitzats, així com els valors generals de les diferents relacions trobades. (1) (4)

En cada taula de resultats donem la composició mitjana (mitjana de les dades de recollida de mostres d'un any) de cadascun dels fangs emprats. (3)

Tots els resultats i comentaris de l'aplicació dels fangs els farem comparant-los amb un blanc o testimoni (mateix sòl sense adobar).

TAULA Núm. 0

Clau de diagnòstic

(M. Colas: Estudi d'un mètode de fraccionament de sòls agrícoles).

% C_{AF} - Valors normals entre 0.10-0.30%
En cas de desequilibri pot haver-hi un pas de AH --- AF o viceversa.

% C_{AH} - Valors superiors a 0.10-0.15%
continguts inferiors indiquen - Sols empobrits
Manca d'evolució o evolució
exagerada dels compostos orgànics.

% C_{Hum} - Valors mitjos entre 0.5-3%
 C_{Hum}/C entre 40-70%

% C_{Moll} - Valors acceptables entre 8-35% respecte C
Menys 10% --- Sòls pobres o poc adobats orgànicament
Més 35% --- Aportacions recents o mala evolució

Taxa Polimerització - En general valors inferiors a 1
 CAF/CAH Valors alts: - aportacions més o menys recents
- indicatiu d'un pH baix
- Sòls hidromorfes

Taxa química d'estabilitat - A valors més alts, pitjor estabilitat.
estructural $CAF+CAH/C_{Hum}$

Grau d'humificació (G.H. - Valors entre 65-92.
és un valor complementari del % C_{Moll}/C

Cas 1 Llançà

En aquest cas tenim un blanc L_b amb contingut elevat de M.O. (3.6%) i veiem una evolució d'aquesta M.O. correcta pels resultats obtinguts en el fraccionament (Taula nº 1).

En comparar aquests resultats amb els obtinguts en la mostra LL_1 (dosis, temps d'aplicació, cultiu i resultats especificats en la taula nº 1), veiem per l'evolució del CAH i CAF que la incorporació de la M.O. és correcta i que hi ha una millora de l'estabilitat estructural confirmada per les relacions C_{ah+af}/C_{Hum} i CAF/CAH . L'únic punt desfavorable és el descens de la relació C/N , degut a l'alt contingut en N dels fangs.

Per tant, cal comentar que l'augment de la M.O. ha estat correcte així com la dosis d'adobatge, encara que aquesta pot ser un pèl superior a les dades degut a l'increment experimentat en el contingut de M.O.; el tipus de cultiu emprat no sembla pas que sigui el més adequat.

En el cas de la mostra LL_2 veiem un augment molt considerable del CAF i en canvi el CAH no millora (indicatiu de la falta d'evolució de la M.O.) el qual el remarca l'alt percentatge de C_{Hum} (aproximadament un 90% del C). El valor dels altres paràmetres ens confirmen la falta d'evolució de la M.O. cap a fraccions més estables. Cal assenyalar i anar en compte amb la baixada del pH (L_b 7.28 --- LL_1 5.28).

Pels resultats obtinguts veiem que hem fet una aportació exagerada de M.O. i que aquesta no evoluciona cap a formes estables. Si no hi ha hagut problemes en els cultius actuals n'hi haurà en els posteriors, ja que hi ha una acumulació de $N-NH_4^+$, la qual degut a aquest pH àcid no pot passar a nitrats, donant lloc a una intoxicació del sòl i de la microflora que produirà problemes nutricionals en les plantes; per tant, és un cas d'aplicació incorrecta tant pel que fa a la dosi com per al tipus de cultiu.

TAULA Núm. 1

Cas 1 - Llançà

MOSTRES	LL B	LL 1	LL 2
pH	7.28	5.28	6.34
% M.O.	3.60	13.64	7.26
% Nt	0.22	1.34	0.64
P ₂ O ₅ (ppm)	10.17	26.15	23.76
C/N	9.5	5.9	6.7
% CAH	0.40	0.47	0.53
% CAF	0.25	0.33	0.27
% C _{Hum} (C _{Hum} /C _t)	62.00	20.00	70.00
% C _{Moll} (C _{Moll} /C _t)	11.00	70.00	7.00
Taxa Polimerització (CAF/CAH)	0.62	0.70	0.51
Taxa estabilitat estructural (CAH+CAF/C _{Hum})	50.00	50.00	26.00
G.H.	92.80	30.20	88.60
Textura	sorrenca	sorrenca	sorrenca

Característiques mostres	Cultiu	Temps Aplicació	Dosis T _n M.S/Ha
LLB	---	---	---
LL1	pro. Horticol.	2 anys	390
LL2	Espàrrecs	2 anys	60

Fang (composició mitjana): pH (1/5): 6.73   % M.O.: 47.32   % Nt: 3.72
 % P₂O₅: 1.83   C/N: 6.4

Cas 2 Colera

El sòl de referència Co_b és un sòl àcid, per tant, cal esperar que sigui pobre, suposició confirmada pels resultats obtinguts (taula n° 2).

Cal destacar en aquest cas, el baix valor de la relació C_{af}/C_{ah} que indica una M.O. molt evolucionada (típic dels sòls molt pobres) i l'alt valor de la relació C_{ah+af}/C_{Hum} que implica poca estabilitat estructural.

En veure aquests resultats, cal esperar que l'aportació de M.O a aquest sòl sigui beneficiosa.

En la mostra CO₁ (sòl en el qual s'hi ha aplicat el fang) veiem una disminució del pH inicial (pH ja baix 5.21), la qual cosa fa possible que gairebé no hi hagi evolució de la M.O., ja que amb aquest valor de pH la microflora queda inhibida.

Per tal d'obtenir una millora del pH, seria lògic fer-hi aportacions simultànies d'encalats.

La dosis aplicada pot ser correcta però la M.O. no evoluciona pel camí adequat degut al pH; el cultiu utilitzat (vinya) pot ser l'idoni.

TAULA Núm. 2

Cas 2 - Colera

MOSTRES	CO _h	CO ₁	
pH	5.21	4.10	
% M.O.	1.14	1.81	
% N _t	0.08	0.14	
P ₂ O ₅ (ppm)	1.59	4.39	
C/N	8.20	7.50	
% CAH	0.17	0.29	
% CAF	0.04	0.17	
% CH _{um} (CH _{um} /C _t)	47.00	47.00	
% CM _{oll} (CM _{oll} /C _t)	6.00	9.00	
Taxa Polimerització (CAF/CAH)	0.15	0.59	
Taxa estabilitat estructural (CAH+CAF/CH _{um})	100.00	94.00	
G.H.	93.90	90.50	
Textura	Sorrenca	Sorrenca	

Característiques mostres	Cult	Temps Aplicació	Dosis T _n M.S./Ha
CO _h	---	---	---
CO ₁	Vinya	2 anys	3

Fang (composició mitjana): pH (1/5): 6.71   % M.O.: 53.74   % N_t: 4.21
 % P₂O₅: 1.90   C/N: 6.0

Cas 3 Estartit

Aquest és el cas contrari a l'anterior. El pH inicial del sòl de referència Es_b és massa elevat (8.83) i ens trobem amb un contingut de C_{ah} C_{af} (cas típic dels sòls aquàtics o de zones amb molta pluviometria); la relació C_{ah+af}/C_{hum} és molt alta (indicatiu de la no evolució de la M.O. per excés d'humitat i falta d'oxigenació) (Taula nº 3).

Com que el seu contingut en M.O. és baix, sembla per una part que l'aportació de fangs hauria d'anar-hi bé, però en canvi, per altra banda, pot anar-hi malament degut a les condicions hídriques del sòl (sòl de marisma).

TAULA Núm. 3

Cas 3 - Estartit

MOSTRES	Es_b	Es_1	
pH	8.83	8.78	
% M.O.	0.71	1.21	
% N_t	0.07	0.11	
P_2O_5 (ppm)	0.49	4.98	
C/N	5.80	6.40	
% C_{ah}	0.05	0.05	
CAF	0.11	0.21	
% C_{hum} (C_{hum}/C_t)	44.00	58.00	
% C_{moll} (C_{moll}/C_t)	17.00	4.00	
Taxa Polimerització	2.20	4.20	
Taxa estabilitat estructural ($C_{ah}+CAF/C_{hum}$)	89.00	63.00	
G.H.	82.90	95.70	
Textura	Sorrenca	Sorrenca	

Característiques	Cultiu	Temps aplicació	Dosis T_n M.S./Ha
Es_b	---	---	---
Es_1	Sorgo	1 any	No especificada

Fang (composició mitjana): pH (1/5): 7.14   % M.O.: 50.52   % N_t : 3.54
 % P_2O_5 : 3.86   C/N: 6.6

En la mostra Es_1 (mostra agafada al cap d'un any d'haver-hi tirat el fang) veiem un augment considerable de la M.O., però aquest augment s'acumula en la fracció C_{af} , mentre el C_{ah} resta igual.

La disminució de la taxa d'estabilitat estructural és correcta així com l'augment del C_{Hum} .

Per tant, cal comentar que, encara que la dosi aportada podria ser correcta, seria necessari fer un tractament previ al sòl (ex. drenatge), ja que les condicions físiques no són les adequades i, per últim, que l'augment de M.O. produït pot ser que no millori la fertilitat.

Cas 4 Begur

El sòl de referència Be_b és una terra amb un contingut molt baix de M.O. i pràcticament no hi ha C_{ah} i C_{af} . La relació C_{af}/C_{ah} molt baixa indica, com ja han comentat anteriorment, una alta estabilitat de la poca M.O. que hi ha; per tant, aquest seria un cas lògic d'aportació de M.O. per la millora de la fertilitat.

Amb l'aplicació del fang: Mostres Be_1 i Be_2 es veu un augment considerable de la M.O. respecte a la mostra Be_b .

Cal comentar que les diferències entre ambdues mostres varien en el temps d'aplicació (aplicació alternada) del fang; mostra Be_1 (6 anys) i mostra Be_2 (5 anys, agafant la mostra en estudi durant l'any de descans).

TAULA Núm. 4

Cas 4 - Begur

MOSTRES	Be_b	Be_1	Be_2
pH	7.73	6.44	6.79
% M.O.	0.55	2.07	1.64
% N_t	0.07	0.12	0.08
P_2O_5 (ppm)	4.07	12.69	11.60
C/N	4.60	10.00	11.90
% CAH	0.08	0.28	0.20
% CAF	0.01	0.10	0.05
% C_{Hum} (C_{Hum}/C_t)	53.00	49.00	63.00
% C_{Moll} (C_{Moll}/C_t)	19.00	19.00	11.00
Taxa Polimerització (CAF/CAH)	0.12	0.36	0.25
Taxa estabilitat estructural ($CAH+CAF/C_{Hum}$)	53.00	64.00	42.00
G.H.	81.20	80.8	88.40
Textura	Sorrenca	Sorrenca	

Característiques mostres	Cultiu	Temps Aplicació	Dosis Tn M.S./Ha
Be _b	---	---	---
Be ₁	Prod. Hortico.	6 anys	36
Be ₂	Prod. Hortico.	6 anys	36

Fang (composició mitjana): pH (1/5): 6,71   % M.O.: 62.24   % N: 5.35
 % P₂O₅: 4.29   C/N: 5.00

Pels resultats obtinguts en la taula n° 4, veiem que en ambdós casos l'evolució de la M.O. sembla correcta, encara que en Be₂ el C_{af} resta una mica baix i en Be₁ la taxa d'estabilitat estructural i la relació C_{af}/C_{ah} indiquen aquestes aportacions recents (menys estabilitat estructural i valors de relació C_{af}/C_{ah} més alta).

Cas 5 Portbou

El sòl de referència Pb_b en aquest cas, era un sòl natural (sense treballar) amb uns nivells de M.O. considerables (2.57%). L'alt valor del seu grau d'humificació (G.H.) ens indica que la M.O. està molt evolucionada (taula n° 5), per tant, és un cas en el qual no és excessivament necessària l'aportació de fangs com a font de M.O. si no es fa com a aportació de N i P.

TAULA Núm. 5

Cas 5 - Portbou

MOSTRES	PB _b	PB ₁	
pH	6.69	6.65	
% M.O.	2.57	3.95	
% N _t	0.23	0.39	
P ₂ O ₅ (ppm)	1.19	12.40	
C/N	6.5	6.7	
% C _{ah}	0.39	0.90	
C _{af}	0.21	0.47	
% C _{Hum} (C _{Hum} /C _t)	58.00	28.00	
% C _{Moll} (C _{Moll} /C _t)	1.00	12.00	
Taxa Polimerització (C _{af} /C _{ah})	0.54	0.52	
Taxa estabilitat estructural (C _{ah} +C _{af} /C _{Hum})	69.00	200.00	
G.H.	98.70	87.80	
Textura	Sorrenca	Sorrenca	

Característiques mostres	Cultiu	Temps Aplicació	Dosis Tn M.S./Ha
PB _b	Sòl natural	---	---
pB ₁	Flors i arbres fruiters	5 mesos	90

Fang (composició mitjana): pH (1/5): 6.56   % M.O.: 55.56   % Nt: 4.39
 % P₂O₅: 3.85   C/N: 6.2

Amb l'aplicació del fang: Mostra Pb₁ es veu un augment del C_{ah}, C_{af}, C_{mol} i de la relació C_{ah+af}/C_{hum} (degut a la disminució de la fracció C_{hum}).

Cal destacar que l'augment produït en el C_{ah} i C_{af}, en aquest cas no és solament degut a l'aportació del fang sinó que en part procedeixen del C_{hum}, ja que amb els treballs agrícoles realitzats al sòl en el conreu hom ha trencat la seva estructura.

Aquest cas es podria posar com a exemple del pas d'un sòl natural a un sòl agrícola.

Com a comentari final, cal dir que tant l'aplicació de la dosi de fang com el conreu emprat (flors) i la seva evolució són correctes.

CONCLUSIONS

Les aportacions de M.O. són convenientes als sòls, ja que generalment els nostres sòls en són deficitaris.

Cal remarcar que l'aplicació cal fer-la d'una manera adequada i controlada, ja que sinó es pot produir l'efecte contrari al desitjat (a vegades cal complementar-lo per exemple amb adob mineral, encalats, etc.).

En general, no podem dir, que més M.O. signifiqui més millora de la fertilitat del sòl.

AGRAÏMENTS

A la CIRIT per el seu suport en la realització d'aquest estudi.

BIBLIOGRAFIA

- 1-COLAS, M. SAÑA, J.: Estudi d'un mètode de fraccionament de la M.O. de sòls agrícoles. Treball de fi de carrera. Escola d'Agricultura de Barcelona. 1981.
- 2-PUJOLA, M., SOLIVA, M.: Estudio de algunos parámetros en los suelos tratados con lodos residuales municipales. I Congreso Nacional de la Ciencia del Suelo, pg. 343-354. Madrid 1984.
- 3-SOLIVA, M., FELIPO, T., GARAU, M.A., SAÑA, J.: Com aprofitar per a l'agricultura els fangs residuals derivats de la contaminació. Revista Ciència nº 22 pg. 20-26. 1982.

4-SORIANO, A., SAÑA, J.: Composición hímica de los suelos agrícolas de Catalunya. Treball fi de carrera. Escola d'Agricultura de Barcelona. 1983.